

Agata Walczak-Niewiadomska

Katedra Informatologii i Bibliologii
Uniwersytet Łódzki
e-mail: awniewiadomska@uni.lodz.pl

***Library services from birth to five: delivering the best start* / ed. By Carolyn Rankin, Avril Brock. London: Facet Publishing, 2015, 326 pp. [Recenzja]**

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.22.23.12>

W ubiegłym roku nakładem wydawnictwa Facet Publishing, będącego organem wydawniczym największego w Wielkiej Brytanii stowarzyszenia bibliotekarzy i specjalistów informacji CILIP (Chartered Institute of Library and Information Professionals), na rynku brytyjskim ukazała się publikacja *Library services from birth to five: delivering the best start* (tłum. *Usługi biblioteczne od zera do pięciu: dostarczając najlepszy start*), wzbogacając tym samym literaturę na temat działalności i usług bibliotek dla dzieci. Wprowadzenie zakresu wiekowego w tytule publikacji związane jest ze specjalnie w ostatnich dziesięcioleciach wydzielanymi usługami dla małych użytkowników, kładącymi nacisk na tzw. etap rozwoju przedczytelniczego. Z okresem tym wiąże się pojęcie *emergent literacy* (często stosowane w literaturze przedmiotu zamiennie z *early literacy*, chociaż między tymi obszarami występują pewne różnice), ukute w I. 80. XX wieku i od tego czasu sukcesywnie rozwijane, w celu wyjaśnienia procesów, jakie zachodzą w rozwoju małego dziecka w ciągu pierwszych kilku lat, związanych z przygotowaniem go do nauki czytania i pisanie, a także ogólnego rozwoju językowego.

Publikacja stanowi kompendium wiedzy na temat usług świadczonych przez biblioteki dla dzieci w wieku 0–5 lat oraz ich opiekunów. Przekazuje podstawowe informacje niezbędne do opracowania i uruchomienia programów promujących wczesne i rodzinne czytanie w środowisku bibliotecznym.

Książka, wydana pod redakcją Carolynn Rankin i Avril Brock, zawiera 14 rozdziałów autorstwa 21 teoretyków i praktyków w zakresie edukacji wczesnodziecięcej i bibliotekoznawstwa. Dla obu redaktorek niniejsza praca jest kolejną oscylującą wokół bibliotekarstwa dziecięcego. Carolynn Rankin przez 20 lat pracowała jako specjalistka od zarządzania informacją, aby następnie zająć się w pracy doktorskiej rolą biblioteki publicznej we wspieraniu dzieci i ich rodzin. Obecnie prowadzi badania, których celem jest długofalowa ewaluacja programu „Sister Libraries” dla IFLA. Avril Brock od 1989 r. pracowała m.in. w Bradford College i Leeds Metropolitan University w Wielkiej Brytanii. Jednym z jej największych osiągnięć naukowych było wieloletnie badanie nad obrazem profesjonalizmu w opinii nauczycieli wczesnoszkolnych, co zaowocowało opracowaniem typologii profesjonalizmu rozwiniętej w późniejszych latach przez interdyscyplinarny zespół badaczy. Wraz z C. Rankin wydały autorsko bądź zredagowały kilka publikacji: *Library services for children and young people: challenges and opportunities in the digital age* (Facet Publishing 2012), *Professionalism in the interdisciplinary early years team* (Bloomsbury Academic 2011), a także *Communication, language and literacy from birth to five* (SAGE Publications Ltd 2008).

Wśród pozostałych autorów rozdziałów są m.in. prof. Caroline Barratt-Pugh (R. 4: *Transforming practice through research: evaluating the Better Beginnings family literacy programme*, z Nola Allen), dyrektor Centrum Badań w Zakresie Edukacji Wczesnodziecięcej na Uniwersytecie Edith Cowan w Australii. Jest szczególnie znana ze swej pracy na rzecz wczesnego nabywania umiejętności językowych i alfabetyzacji w zróżnicowanych kulturowo i ekonomicznie społecznościach. Do autorek zalicza się też Francesca de Freitas (bibliotekarz dziecięcy w Bibliotece Publicznej w Vancouver, Kanada), Rachel Payne (koordynatorka usług dla małych dzieci w Bibliotece Publicznej na Brooklynie, Nowy Jork, USA), Dajana Brunac (bibliotekarz dziecięco-młodzieżowy w Bibliotece Publicznej w Zadarze, Chorwacja), a także Ingrid Källström (bibliotekarz dziecięcy, obecnie pracuje w Szwedzkiej Agencji Dostępnych Mediów, ang. Swedish Agency for Accessible Media).

Trzon książki stanowi 14 rozdziałów. Pierwsze dwa, autorstwa redaktorek, mają na celu uświadomienie czytelnikom, jak ważny i ciekawy dla rozwoju edukacyjnego dziecka jest kontakt z biblioteką od pierwszych lat życia. Autorki zwracają uwagę na widoczne w ostatnich latach zainteresowanie potencjałem wczesnej alfabetyzacji wśród władz lokalnych i ogólnokrajowych oraz

dostrzeżenie roli bibliotek publicznych, jaką te odgrywają w procesie nieformalnej edukacji swych użytkowników. Omawiają też podstawowe założenia wczesnej alfabetyzacji (ang. *emergent literacy*) i jej związki z nauką języka w pierwszych latach życia dziecka. Rozdziały 5 (*People and partnerships, skills and knowledge*), 6 (*Resources for early years libraries: books, toys and other delights*), 7 (*Using digital media in early years library services*), 10 (*Music and rhyme time sessions for the under-fives*), 12 (*Successful library activities for the early years and ways to promote books effectively*), 13 (*Designing family-friendly libraries for the early years*) oraz 14 (*Planning: organizing projects and money matters in the early years library*) wprowadzają czytelnika w podstawowe zagadnienia organizacyjne, które zwłaszcza dla osób debiutujących w planowaniu usług dla czytelnika najmłodszego i jego rodziny mogą stanowić wyzwanie. Intencją ich autorów (C. Rankin, A. Brock, F. de Freitas, T. Prendergast, S. Bullas, B. Lawrence, A. Harding oraz R. Van Riel) było zasygnalizowanie elementów niezbędnych w przygotowywaniu placówki bibliotecznej na obsługę dzieci zwłaszcza w wieku niemowlęcym, zwrócono też uwagę na polecane formy pracy, również przy użyciu mediów cyfrowych.

Rozdział 9 (*Inclusive early literacy*) poświęcony został w całości rzadko spotykanemu w polskiej literaturze przedmiotu tematowi włączania dzieci niepełnosprawnych w świat języka i książki w środowisku bibliotecznym. Autorka – Tess Prendergast – bibliotekarka dziecięca, od wielu lat działa aktywnie na rzecz wykorzystywania technologii cyfrowych w edukacji bibliotecznej oraz dzieci niepełnosprawnych i ich rodziców. W rozdziale znajdziemy wyjaśnienie pojęcia *inclusive early literacy*, a także omówienie kluczowych zdaniami autorki elementów przyczyniających się do sukcesu programów wczesnej alfabetyzacji dla tej szczególnej grupy użytkowników. Scharakteryzowała m.in. schemat spotkania z książką, jego tempo, liczebność grupy, zwróciła też uwagę na istotną dla przebiegu spotkania rolę zaangażowania osoby prowadzącej.

Pozostałe części monografii można podzielić na rozdziały zawierające przykłady dobrych praktyk, głównie projektów bibliotecznych realizowanych w poszczególnych państwach (np. rozdział 4 – prezentacja i ewaluacja programu rodzinnej alfabetyzacji „Better Beginnings” prowadzonego od 2005 r. w bibliotekach australijskich, rozdział 8 – „Read, Play and Grow” w Bibliotece Publicznej na Brooklynie, USA). Rozdział 11 w całości poświęcony został programom narodowym, bibliotecznym, a także formom pracy z dzieckiem w wieku 0–5 lat wykorzystywanym w księżnicach na terenie Australii, Chorwacji, Danii, Północnej Irlandii, Rosji, Szwecji i Włoszech. Wśród nich jest m.in. „Story time with Dad” – multikulturowy projekt prowadzony w różnych językach (angielskim, arabskim, chińskim i wietnamskim) w bibliotekach australijskich dedykowany dzieciom w wieku przedszkolnym i ich ojcom, północno-

-irlandzki program „Rhythm and Rhyme”, polegający na sesjach wspólnego śpiewania, rymowania i czytania w bibliotekach, żłobkach i przedszkolach, jak również „Nati per Leggere” – włoska wersja popularnej na świecie idei dostarczania noworodkom zestawu pierwszych książek wraz z pierwszą kartą biblioteczną, a jego rodzicom materiałów pomocnych w wychowywaniu dziecka.

Dużym atutem książki jest położenie nacisku na aspekty praktyczne i wykorzystanie w tym celu ogromnego doświadczenia autorów jej zawartości. Większość z nich jest czynnymi bibliotekarzami, głównie kierownikami usług dla dzieci w swojej sieci miejskiej lub regionalnej. Zaslugą redaktorek było także pozyskanie do współpracy specjalistów zajmujących się bibliotecznymi usługami dla najmłodszych dzieci z dziecięciu krajów (Australia, Chorwacja, Dania, Irlandia Północna, Kanada, Rosja, Stany Zjednoczone, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy), co pozwala po pierwsze uzyskać wiedzę na temat projektów i usług często ukierunkowanych narodowo, ale też przeanalizować podobieństwa i różnice pomiędzy prowadzoną w różnych krajach działalnością. Zaletą monografii jest także zgrabne wyważenie treści teoretycznych z praktycznymi, zamieszczenie odwołań w odpowiednich rozdziałach do wyników badań prowadzonych w ramach edukacji wczesnych lat dziecięcych i wczesnej alfabetyzacji, co czyni ją cenną zarówno dla naukowców jak i praktyków pragnących uruchomić tego typu usługi w swojej placówce. Wykraczając poza czysto poradnikową zawartość staje się źródłem rozważań pomagających zrozumieć rolę, jaką wczesna alfabetyzacja odgrywa w życiu małego dziecka. Dalsze zgłębianie tematu ułatwia bogata bibliografia zamieszczona na końcu każdego rozdziału. Książka liczy 326 stron, zaopatrzona jest w tabele i czarno-białe ilustracje. Całość wieńczy indeks przedmiotowy ułatwiający poruszanie się wśród poszczególnych rozdziałów.

Pozyskanie danych z tylko 10 państw może u niektórych pozostawić pewien niedosyt, ale celem publikacji było raczej zaprezentowanie przykładów usług dla grupy wiekowej 0–5 lat niż raportowanie wyników międzynarodowych badań nad bibliotekami dla dzieci. Niemniej, szkoda, że Europę Centralną i Wschodnią reprezentuje jedynie Stanowa Biblioteka dla Dzieci: Centralna Miejska Biblioteka dla Dzieci A. P. Gajdara w Moskwie (podczas, gdy aktywności biblioteczne dla najmłodszych spotykane są również w innych krajach tego regionu); można żywić nadzieję, że już w niedalekiej przyszłości luka ta zostanie wypełniona i zyskamy dostęp do bardziej szczegółowej charakterystyki działalności dla omawianej grupy wiekowej.

Książka ta stanowi uzupełnienie sukcesywnie wydawanych na rynku europejskim publikacji poruszających temat działalności bibliotek publicznych dla dzieci i młodzieży. Na tle innych, często o czysto poradnikowym charakterze,

Library services from birth...

materialów, wyróżnia się ona kompleksowym podejściem do usług umieszczających na pierwszym miejscu dziecko w najbardziej dynamicznym punkcie swojego rozwoju. Redaktorki słusznie zauważają, iż pierwsze lata życia są szczególnie istotne dla rozwoju intelektualnego i językowego dziecka; pragną też, wraz z pozostałymi autorami, podkreślić znaczenie współpracy, jaka odbywa się na linii biblioteka – dziecko – rodzice, zwiększając tym samym szansę na lepszy start edukacyjny malucha. Z pewnością publikacja ta w następnych latach będzie niezwykle pomocna wszystkim osobom specjalizującym się w programowaniu aktywności bibliotecznych dla najmłodszych dzieci.